

De lezing van het evangelie (Mc. 5, 1-20) kan niet anders dan verwondering wekken. Het is de lezing van de liturgie van de dag. Er waren veel redenen om ze te vervangen. Maar we hebben het niet gedaan. Het verhaal is natuurlijk historisch zeer gesitueerd. Het is trouwens ook één van de teksten van de evangeliën waar de *couleur locale* nog zo voelbaar is: bezeten door onreine geesten en zwijnen die zich in de afgrond storten. Echt niet meer van deze tijd en juist daarom misschien ook wel fascinerend.

Mensen die bezeten zijn door onreine geesten. We zullen dat vandaag natuurlijk niet meer zo benoemen. Maar het bestaat wel. En dan gaat het niet om mensen die oud of ziek hun verstand verloren zijn. Het gaat om bezeten mensen: mensen die door ideologische verblinding het contact met de werkelijkheid verloren zijn. Verblinding en fanatisme die ook veelal het geweld niet schuwen. We weten het maar al te goed vandaag wat terreur kan aanrichten. Men wil dan ook die gevaarlijke Gerazeen boeien en ketenen. Maar niemand is bij machte hem te overweldigen. Ook dat weten we: hoe moeilijk het is het geweld en het extremisme een halt toe te roepen. Met het gevolg dat de angst blijft knagen, soms aangewakkerd wordt met alle gevolgen van dien.

Toch moet ik voorzichtig zijn om het evangelie alleen in die richting te interpreteren. Want die bezeten man is niet alleen beeld van ideologische verblinding. Agressie en geweld zijn niet altijd gevolg van fanatisme. Het geweld bij de manifestaties van de gele hesjes zijn daar een voorbeeld van. Natuurlijk moet dat geweld veroordeeld worden. Maar achter dat geweld kunnen ook andere vormen van geweld verborgen zitten. Geweld kan ook een schreeuw zijn van mensen die ten einde raad zijn, uitzichtloos. Die niet gehoord worden. Die niet meetellen. Er niet bij horen.

Juist dan ontstaat een ander gevaar: dat we mensen 'bezeten' noemen die het niet zijn. 'Bezeten' omdat ze op ons bedreigend overkomen. Het is wat gebeurt met vreemdelingen en mensen op de vlucht. De illegaliteit krijgt een connotatie van criminaliteit. Met alle gevolgen van dien voor de wijze waarop we hen behandelen. Dan wordt die Gerazeen beeld van elke mens die niet erkend wordt, niet aanvaard, gestigmatiseerd: omdat hij arm is, ziek of oud of niet meer productief, omdat hij gelovig is, omdat hij zwart is, omdat hij anders geaard is, omdat hij op een of andere manier onze vertrouwde wereld en orde in vraag stelt of bedreigt.

Onze samenleving is gebouwd op tolerantie en eerbied voor elkaar. Het zijn de Bijbelse en christelijke wortels van onze beschaving die ons daartoe oproepen. Het is ook het pathos van de moderne cultuur zelf. Maar het blijft een enorme opdracht. De mechanismen van uitsluiting zijn zo subtiel. Bij nader toezien is het wat bevreedende evangelieverhaal dus toch niet zo vreemd.

Wat bij Jezus opvalt, is dat Hij naar die bezeten mens gaat. Dat Hij niet vlucht voor het geweld en ook niet klaar staat om hem in de boeien te slaan. Aan de ene kant Jezus, Gods

Zoon, de goedheid zelf; aan de andere kant de mens in de greep van het kwaad, van de waanzin, of nog meer een mens die ten einde raad is, uitzichtloos, verguisd en die roept om beluisterd te worden. De woeste schreeuw om aandacht is immers zijn laatste kracht. En Jezus hoort de kreet. Hij stelt de vraag naar de oorzaak van de agressie: "Wat is uw naam?" Wie bent u? Wat gaat schuil in deze waanzin? Het is de vraag die wij ook als universiteit geroepen zijn te stellen: "Zeg mij uw naam", gij demonen van uitsluiting, van onrecht en vernedering, "Zeg mij uw naam", opdat wij u kunnen weerstaan en ontrafelen, en opdat wij een duurzame wereld kunnen bouwen en de kwade geesten en demonen uitdrijven.

We krijgen vandaag het antwoord dat Jezus toen ook kreeg: "Legioen" ... zo noemen de demonen zichzelf: talrijk en angstaanjagend als het toenmalige Romeinse leger. Die demonen worden uitgedreven, maar vinden hun intrek in zwijnen. Zwijnen: voor de Joodse tijdgenoot onreine dieren. Ze staan voor alles wat vijandig is aan Gods bedoelingen, alles wat zijn schepping bedreigt. Een omgaan met elkaar en met de schepping gebaseerd op eigenbelang en winstbejag, met alle middelen die men zich dan zowel persoonlijk als maatschappelijk en uiteindelijk ook politiek permitteert: uitsluiting en uitbuiting. Waar het eigenbelang en profijt gediend wordt en niet het algemeen belang.

De boze geesten en de zwijnen: ze staan beeld voor alle angsten en tegenkrachten die ons verblinden, alles wat ons als samenleving bedreigt. Die ons beletten op de grote uitdagingen in te gaan. Die ons doen terugplooiën op onszelf. Die ons arrogant en zelfgenoegzaam maken. Die de eerbied voor het leven aantasten. Die de solidariteit doen afbrokkelen. Die ons onverschillig maken en zelfs vijandig tegen al wat vreemd is. De laatste weken zien we hoeveel jonge mensen hun stem laten horen en waarschuwen dat men niet straffeloos met de natuur en de schepping kan omgaan. Niemand kan onverschillig staan tegenover het appel dat van hen uitgaat. Voor geen enkele van de grote uitdagingen van vandaag mogen we onverschillig zijn. Niemand kan zeggen dat hij of zij daar niets mee te maken heeft. Politici en andere maatschappelijke decisionmakers hebben hier uiteraard grote verantwoordelijkheid. Maar ook onze universiteit. Wetenschap is niet waardenvrij. Ze verliest haar zin en haar legitimiteit als ze niet in dienst staat van wat de menselijkheid van mens en samenleving en het behoud en de heilheid van Gods schepping dient.

We vinden bij onze eredoctores inspiratie om ons als een ware universiteit te gedragen. Ze bemoedigen ons om te luisteren naar de pijn, angst en woede van mensen, ook als die woede ons afschrikt, ook als we ze niet goed kunnen duiden. Ze schudden ons wakker, zoals die andere grote eredoctor, nu heilige, Oscar Romero ons in 1980 wakker schudde. Het blijft onze profetische taak als universiteit. Het is onze maatschappelijke roeping, met alle ernst en sérieux dat wetenschappelijk onderzoek vraagt. Maar ook door de wijze waarop we jongeren vandaag begeleiden en toerusten tot volwassen engagement en verantwoordelijk burgerschap.